

Stara industrijska podjetja na Celjskem

V Zgodovinskem arhivu v Celju so izdali novo publikacijo, s katero želi avtor mag. Milko Mikola opozoriti na bogato zgodovino industrijskih podjetij na Celjskem. Pregledna in vsebinsko bogata študija je opremljena z zanimivim slikovnim in arhivskim gradivom.

Celjski zgodovinar mag. Milko Mikola, ki je lani s knjigo Sodni procesi na Celjskem posegel na področje naše manj poznane (in danes zelo aktualne) povojne zgodovine, je z najnovejšim delom ponovno opozoril, da ima zgodovina Celja in okolice še vedno bele lise, ki jih bo potrebno zapolniti. Njegovo zadnje delo Stara industrijska podjetja na Celjskem na 95. straneh prikazuje dolgo in bogato tradicijo zasebnega industrijskega podjetništva, ki v nekaterih panogah sega že v 18. stoletje. Avtor ugotavlja, da se je pri nas začela resnična »industrijska revolucija« šele z oblikovanjem pravih industrijskih podjetij od srede 19. stoletja naprej, k njihovem vzponu pa je nedvomno veliko prispevala železnica (1846). Mnoga podjetja obstajajo še danes, čeprav pod drugačnimi imeni in z drugimi lastniki. Avtor je obdelal skoraj vsa industrijska podjetja, ki so nastala in obstajala na Celjskem do začetka druge svetovne vojne. V razvoju industrijskih podjetij lahko ugotovimo dve obdobji. Prvemu že omenjenemu je sledilo obdobje med obema vojnama, ko so celjski podjetniki s svojo podjetniško žilico v novem državopolitičnem okviru docela znali izkoristiti prednosti t.i. industrijske tradicije. V tem času so na Celjskem proizvajali vrsto izdelkov, ki jih lahko v povojnem času zaman iščemo. Mnogi starejši se bodo gotovo še spominjali pralnih praškov Persil ali Perion, navadnih mil Hubertus in Slon, Lukasove grenčice Adams ali šaljivih igrač in pirotehničnih sredstev tovarne Pyrota.

Delo obravnava tudi ustanovitelje več kot dvesto podjetij, ki so na Celjskem obstajala v tem času. Med njimi najdemo tako slovenska imena kot imena tujcev. Prvi ustanovitelji

industrijskih podjetij so bili domači zemljiški gospodje, kasneje pa še tržaški trgovci, nemški podjetniki in ob koncu 19. stoletja tudi Slovenci. Po prvi svetovni vojni je bila slika povsem drugačna. Takrat so med ustanovitelji novih podjetij prevladovali Slovenci, zasledimo pa lahko še nemške, židovske in češke podjetnike, prvič pa se pri nas pojavijo tudi podjetniki iz ostalih jugoslovanskih pokrajin.

Poleg imena lastnikov podjetij pa je avtor pri večjih in pomembnejših podjetjih kot prvi navedel njihov podjetniški in obratni kapital, strukturo zaposlenih in njihov zaslužek. Omenjeni podatki bodo še kako zanimivi za vse, ki jih zanima proučevanje življenjskih razmer pred drugo svetovno vojno pri nas.

Namen študije je seznaniti bralce z dolgo in bogato tradicijo zasebnega podjetništva na Celjskem. Zanimiva je ugotovitev avtorja, da na Celjskem danes skoraj ni pomembnejšega industrijskega podjetja, ki ne bi nastalo že v prvi polovici 20. stoletja ali celo že v prejšnjem stoletju. Čeprav imajo današnja pod-

jetja drugačna imena, bi lahko pri nekaterih govorili o več kot sto let stari tradiciji. Žal pa je bila z zaplembami in nacionalizacijama v letih po drugi svetovni vojni ta kontinuiteta razgibanega razvoja zasebnega podjetništva za pol stoletja pretrgana.

Knjiga je vsebinsko izjemno izčrpna in napisana izključno s pomočjo arhivskega gradiva iz bogatih fondov Zgodovinskega arhiva Celje in Arhiva Slovenije, kar je navedeno tudi v opombah. Avtor je poskrbel tudi za preglednost dela, saj je podjetja obdelal po posameznih industrijskih panogah. Teh je skupaj deset. Vrsta starejših fotografij obravnavanih podjetij, njihovih logotipov, statotov in ostalih dokumentarnih gradiv pa dajejo delu tisto pestrost, ki jo pri tovrstnih publikacijah pogosto pogrešamo. Če k temu dodamo še kazali (imena podjetij in podjetnikov), ki nam lahko služita kot pomagali pri iskanju, lahko z gotovostjo zatrdimo, da bo izjemno zanimiva in uporabna študija mag. Milka Mikole med bralci naletela na ugoden odmev.

BRANKO GOROPEVŠEK